

Rohatí obrnenci Slovenského krasu

Sú to chrobáky patriace do čeľade skarabeusovitých (*Scarabaeidae*). Ich najznámejším príslušníkom je prastarý mýtus starovekého Egypta – skarabeus posvätný (*Scarabaeus sacer*), ktorý sa v podobe mýtických symbolov zachoval v povedomí ľudstva po tisícročia. Niekoľko vzácností z tejto skupiny obýva aj našu krajinu. Medzi najnápadnejšie a relatívne najväčšie patria lajniaky rodu *Copris*, ktorého dva druhy obdarené mohutným rohom na hlave samca sú ozdobou slovenskej entomofauny. Teda nielen v stepiach Afriky a Ázie žijú nosorožce, ale aj naša, na prvý pohľad skromná príroda je obdarená živočíchmi s nosorožím rohom na hlave.

Druhy lajniakov rodu *Copris* si budujú svoje hniezdo hlboko v zemi, priamo pod kravským „koláčom“ (prednostne trusu koní, hovädzieho dobytku alebo oviec). Rodičia najprv vyhrabú asi sedem až osem chodbičiek, z ktorých každá sa na konci rozširuje do komôrky. Sú zaujímavé tým, že spoločná starostlivosť rodičov sa neobmedzuje len na vyhrabanie podzemných priestorov a ich vyplnenie trusom v podobe 5 – 7 hruškovitých útvarov. Každá samička potomstvo stráži a spolu so zdrojom potravy (trusu) ochraňuje počas 4 mesiacov, kedy vôbec neprijíma potravu. Až keď sa z kukiel vyvinú dospelé chrobáky, celá rodinka spoločne opustí podzemný úkryt. V súčasnosti sú v dôsledku ústupu pasenia dobytku ohrozené vymretím. Lajniak starostlivý (*Copris lunaris*), uvádzaný aj pod menom lajničik lajnový, je v Európe pomerne rozšírený a to aj na území Slovenska.

Druhý druh *Copris umbilicatus* je poslom juhu a stredomorskej fauny. Skutočne výnimočne a ojedinele sa vyskytuje v južnom Francúzsku, strednom Taliansku, Albánsku a Bulharsku na teplých krasových územiach. V celej strednej Európe sme jediná krajina, v ktorej bol výskyt tohto krásavca zaznamenaný. V okolitých štátoch strednej Európy sa nevyskytuje. Je výnimočným zjavom entomofauny Národného parku Slovenský kras. Tu v posvätnom tichu nádhernej prírody, narúšanom iba šelestom orlích krídel, trúbením jeleních samcov či spežovcami pasúcich sa oviec, neúnavne pracuje v skryte pôdy na potravných zásobách pre svoje potomstvo. Starostlivosť o potomkov obidvoma rodičmi je unikátnym a nevšedným javom v ríši hmyzu. O to viac si tento vzácny element entomofauny musíme vážiť a pri potulkách prírodou Slovenského krasu nezabúdať, že tu s nami žije vzácny príslušník doposiaľ tajomstvom opradenej skupiny miniatúrneho tvorstva, obdarený nosorožím rohom na hlave, zasluhujúci si našu pozornosť a ochranu.

Rudolf Gabzdil

Rudolf Gabzdil pri výskume nájdeného artefaktu v lokalite výskytu lajniaka *Copris umbilicatus* v Slovenskom krase

Samček druhu *Copris lunaris*

Samček druhu *Copris umbilicatus*